

RAKENNUSTIETO >

Rakennusalan täyden palvelun tietotalo

Rakennustieto Oy edistää hyvää rakennustapaa ja tuottaa rakentamisesta luotettavaa tietoa. Puolueettoman ja asiakaslähtöisen Rakennustieto Oy:n tuotteet kattavat rakentamisen koko elinkaaren suunnittelusta ylläpitoon. Yhtiön omistaa Rakennustietosäätiö RTS.

Tutustu palveluihimme

> rakennustieto.fi/rk/palvelut

Rakentajain kalenterin artikkelit

Tämä artikkeli on julkaistu alun perin Rakentajain kalenterissa, jota ovat julkaisseet Rakennustietosäätiö RTS sr ja Rakennusmestarit ja -insinöörit AMK RKL ry.

Julkaisu oli rakennusalan ammattilaisten ja opiskelijoiden käsikirja, joka yhdisteli teoriaa ja käytäntöä sekä kannusti hyvään rakentamiseen. Artikkelin vasemmassa reunassa olevasta vesileimasta näkee ko. Rakentajain kalenterin vuosikerran.

> [Artikkeliarkisto, kokoelma vuosien 1997–2018 Rakentajain kalenterissa julkaistuista artikkeleista](#)

Rakennuttajan työturvallisuusvelvoitteet rakennushankkeessa

Uusi RT-kortti 10-10982

Ilpo Peltonen, DI

*Tekninen johtaja, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
ilpo.peltonen@rakli.fi*

Rakennuttajan työturvallisuusvelvoitteet -ohjekortissa RT 10-10982 käsitellään rakennustyön työturvallisuutta koskevia rakennuttajan velvoitteita kesäkuun alussa vuonna 2009 voimaan tulleen valtioneuvoston asetuksen 205/2009 pohjalta. Asetuksessa on täsmennetty jo voimassa olleita rakennuttajan työturvallisuusvelvoitteita määrittelemällä yksityiskohtaisemmin työturvallisuustehtävien sisältö sekä kohdistamalla tehtäviä rakennuttajan nimeämälle turvallisuuskoordinaattorille. Asetuksella ei siirretä rakennuttajalle päätoteuttajan vastuita ja velvoitteita eikä niitä vähennetä. Turvallisuuskoordinaattori-käsite ja tämän tehtävät perustuvat direktiivin (92/57/ETY) 2 ja 3 artiklaan. Ohjekortissa esitetään, mitä tehtäviä ja toimenpiteitä rakennuttajalta edellytetään työturvallisuusasioissa ja miten ne voidaan hoitaa hankkeen eri vaiheissa. Ohjekortin liitteenä ovat tarkistuslista työturvallisuustehtävistä talonrakennushankkeessa, riskienarviointilomake, esimerkkejä turvallisuusasiakirjan, turvallisuus sääntöjen ja menettelyohjeiden laadinnasta sekä keskeisimpiä rakennuttajan työturvallisuutta koskevia säädöksiä.

Ohjekortissa on myös esitetty hyvän rakennuttamistavan mukainen soveltamisohje, milloin asetuksessa edellytetty turvallisuuskoordinaattori on asetettava korjaus- ja kunnossapitotöille.

Turvallisuussuunnittelu ja turvallisuusjohtaminen, rakennuttajan tulee nimetä turvallisuuskoordinaattori

Rakennuttajalla on omalta osaltaan huolehtimisvelvoite rakennushankkeen työturvallisuudesta. Rakennuttajilta odotetaan aktiivista roolia hankkeen johtamisessa siten, että työturvallisuus otetaan huomioon suunnittelussa ja rakentamisen valmistelussa hankkeeseen liittyvien riskien eliminointiseksi. Rakennuttajilta edellytetään myös riittävää asiantuntemusta työturvallisuuteen liittyvien velvoitteiden hoitamiseksi ja koordinoimiseksi osana rakennuttajan tehtäviä. Ellei rakennushankkeeseen ryhtyvällä ole itsellään riittävää asiantuntemusta, on tähän tehtävään käytettävä ulkopuolista asiantuntijaa. Rakennushankkeeseen ryhtyvä ei kuitenkaan vapaudu hänelle kuuluvista juridisista vastuista, vaikka hän on antanut ne asiantuntijoiden

hoidettavaksi. Rakennuttajan myötävaikutusvelvollisuuteen kuuluu huolehtia ja valvoa, että asiantuntijat hoitavat heille annetut tehtävät. Rakennuttajan tärkein tehtävä on ohjata koko rakennushanketta, niin rakennuttamista kuin itse rakentamistakin, hallitusti ja korkeiden turvallisuustavoitteiden mukaisesti. Hyvän käytännön mukaan jokaisessa rakennushankkeessa rakennushankkeeseen ryhtyvä tai tilaaja nimeää rakennuttajan, jolla on toimivaltuudet ja asiantuntemus tehtävien hoitamiseen.

Rakennuttajan työturvallisuustehtävät jakautuvat rakennushankkeen eri vaiheisiin. Rakennuttajan tulee omatoimisesti tai yhteistyössä suunnittelijoiden kanssa tunnistaa rakennushankkeeseen liittyvät työturvallisuusriskit ja toimia yhteistyössä muiden osapuolten ja asiantuntijoiden kanssa riskien eliminointiseksi. Rakennuttaja antaa työturvallisuuteen liittyviä tehtäviä erityisasiantuntijoille, suunnittelijoille, päätoteuttajalle, valvojille ja urakoitsijoille. Työturvallisuuden onnistumiseksi eri toimijoiden tehtävien sisältö on määriteltävä ja toimijoille on annettava riittävät toimivaltuudet. Rakennuttajan tehtävänä on laatia hanketta koskevat turvallisuusjohtamisen ohjeet ja menettelyt, asettaa työturvallisuustavoitteet sekä koordinoida ja valvoa tehtävien toteutusta.

Turvallisuuskoordinaattori on rakennuttajan vastuullinen edustaja, jonka tehtävänä on huolehtia rakennuttajan nimettynä edustajana rakennuttajalle kuuluvista työturvallisuusvelvoitteista ja -tehtävistä. Tämä on osa rakennuttajan projektinjohtotehtäviä ja sitä ei tule nähdä erillisenä, irrallisena tehtävänä.

Työturvallisuuslainsäädännössä ei määritellä turvallisuuskoordinaattorin osaamis- tai pätevyysvaatimuksia. Turvallisuuskoordinaattorilla tulee olla hankkeen vaativuus huomioon ottaen riittävä pätevyys, toimivalta ja muut edellytykset työturvallisuustehtävien asianmukaiseen suorittamiseen. Henkilön tulee tuntea pääpiirteissään työturvallisuuslain ja -asetusten hankkeen osapuolille asettamat tehtäväkokonaisuudet ja velvoitteet. Lisäksi henkilöllä tulee olla edellytykset työturvallisuustehtävien koordinoimiseen sekä kyky ohjata ja valvoa rakennushanketta. Esimerkkeinä rakennuttajahenkilöiden pätevyys toteamismenettelystä ovat RAP- ja RAPS-pätevyudet. Vaadittava pätevyys arvioidaan

aina kohteen vaatimusten mukaan. Rakennuttaja huolehtii siitä, että kaikki rakennushankkeen osapuolet ovat tietoisia siitä, kuka toimii turvallisuuskoordinaattorina. Turvallisuuskoordinaattorin asettaa se hankkeen osapuoli, joka tosiasiallisesti johtaa suunnittelua. Esimerkiksi talonrakennushankkeiden KVR- ja SR-urakoissa turvallisuuskoordinaattorin asettaa urakoitsija ja rakennuttaja nimeää hänet turvallisuuskoordinaattoriksi.

Yhteisellä rakennustyömaalla samanaikaisesti tai peräkkäin eri rakennuttamistehtäviä toteuttavien rakennuttajien on yhteistoiminnassa sovittava rakennuttamistehtävänsä siten, että työturvallisuusvelvoitteet tulevat toteutetuiksi koko rakennustyömaata koskien. Suositeltava ratkaisu on nimetä eri rakennuttajia edustava yhteinen turvallisuuskoordinaattori.

Hankkeeseen nimetty turvallisuuskoordinaattori voi vaihtua hankkeen aikana. Rakennuttajan on huolehdittava tietojen ja toimivaltuuksien siirtämisestä kirjallisesti turvallisuuskoordinaattorilta toiselle, mikäli hankkeeseen joudutaan nimeämään peräkkäisiä turvallisuuskoordinaattoreita. Norma-

lien vuosilomien ja muiden lyhytaikaisten poissaolojen ajaksi ei ole tarpeellista siirtää turvallisuuskoordinaattorin tehtäviä toiselle henkilölle.

Riskien tunnistaminen ja torjunta

Rakennuttajan tulee luoda hankkeeseen turvallisuusvaaroja ennalta ehkäisevä toimintamalli ja huolehtia turvallisuuteen liittyvien asioiden sekä tietojen välittämisestä hankkeen kaikille osapuolille. Rakennuttaja tunnistaa ja arvioi hankkeen toteutukseen liittyviä vaaroja arviointimenetelmien, tarkistuslistojen, riskikarttojen ja aikaisemman kokemuksen pohjalta. Arvioinnissa voidaan käyttää apuna esimerkiksi HAVAT-riskikarttaa ja analyysilomaketta. Rakennuspaikkaa sekä korjauskohteen olemassa olevia rakennuksia ja rakenteita koskevia työturvallisuuteen vaikuttavia tietoja saadaan monista eri tietolähteistä, joita ovat mm. tontin teknistä rakentamiskelpoisuutta koskevat selvitykset, liikennettä ja ympäristöä koskevat tiedot sekä vanhan rakennuksen kuntotutkimuksista, asbesti- ja muista haitallisten aineiden kartoituksista sekä mit-

Turvallisuuskoordinaattorin tehtävät

Rakennushankkeeseen nimetyn turvallisuuskoordinaattorin tulee VNa 205/2009 5 §–9 § mukaan

- hoitaa tehtävää henkilökohtaisesti
- osallistua henkilökohtaisesti aloituskokouksiin, suunnittelu ja työmaakokouksiin sekä osaltaan huolehtia, että niissä edellytetyt työturvallisuutta koskevat velvoitteet tulevat suoritetuiksi
- varmistaa hankkeen eri osapuolten välinen yhteistyö työturvallisuutta koskevista asioista
- varmistaa, että rakennuttajaan sopimussuhteilla olevilla osurakoitsijoilla on tieto siitä, mikä osuus vaadittavista turvallisuus suunnitelmista on heidän vastuullaan ja että em. urakoitsijoiden välinen yhteistyö on järjestetty.

Turvallisuuskoordinaattorin tulee huolehtia, että

- rakennushankkeen suunnittelijoilla on
 - kirjallinen toimeksianto työturvallisuuden huomioon ottamisesta suunnittelussa
 - toimeksiannossa määritellyt tarvittava osallistuminen työmaakokouksiin, turvallisuus selvityksiin ja työmaan toteutussuunnitelmien tarkastamiseen
 - käytettävissä tarvittavat lähtötiedot ja tunnistetut riskitekijät
- rakennussuunnitelmissa on otettu huomioon työturvallisuuden edellyttämät tekniset ratkaisut (siirrot, nostot, asennettavuus, turvarakenteiden kiinnitys asennusvaiheessa, rakenteiden huolto ja kunnossapito jne.)
- hankkeeseen on laadittu turvallisuusasiakirja, turvallisuus säännöt ja menettelyohjeet kirjallisina
- em. asiakirjojen täytäntöönpanoa seurataan ja pidetään ajan tasalla
- päätoteuttajan kanssa tehdään yhteistyötä työturvallisuutta koskevassa suunnittelussa ja varmistaa, että päätoteuttaja on huolehtinut työturvallisuuteen liittyvistä ilmoituksista, VNa 205/2009 10 § ja 11 § mukaisesta suunnittelusta sekä perehdyttämisestä ja opastamisesta
- kokonaisuakataulussa on turvalliselle työnsuoritukselle varattu riittävästi aikaa
- korjaus- tai muutostyössä ilmi tulevien seikkojen vaikutus on toimitettu urakoitsijoille tiedoksi
- työmaalla käytetään henkilötunnisteita
- rakennuskohteen ylläpitoon, huoltoon, kunnossapitoon ja korjaamiseen liittyvien töiden työturvallisuusohjeet on laadittu.

Kuva 1. Turvallisuuskoordinaattorin tehtävät.

tauksista tehdyt selvitykset. Rakennuttajan teettämien selvitysten merkitys korostuu, sillä työturvallisuuslain mukaiset rikoksen tunnusmerkit täytyvät, jos rakennuttaja tahallaan tai huolimattomuuttaan laiminlyö suunnitelman tai selvityksen tekemisen.

Rakennuttajan työturvallisuusveloitteisiin kuuluu, että suunnittelijoille annetaan rakennuttajan tiedossa olevat lähtötiedot ja hankkeen tunnistetut riskitekijät, asetetaan työturvallisuutta koskevat vaatimukset ja määritellään suunnittelijoiden tehtävät. Turvallisuuskoordinaattorin on huolehdittava, että suunnittelijat ottavat kaikessa suunnittelussa huomioon rakennustyön turvallisen toteuttamisen. Suunnittelijan tulee omalta osaltaan tunnistaa ja arvioida suunnitteluratkaisuihin liittyviä vaaroja sekä osoittaa suunnitelmassaan ne kohdat, joissa erityisesti edellytetään toteuttajilta työturvallisuussuunnittelua. Turvallisuuskoordinaattori ohjaa suunnittelijoita ja toteuttajia aivoimeen vuoropuheluun turvallisuudesta. Jokaisen suunnittelijan edellytetään keräävän suunnittelun aikana kertyvää turvallisuustietoa, jolla täydennetään rakennuttajan vastuulla olevia asiakirjoja (valvontasuunnitelma,

turvallisuusasiakirja, menettelytapaohjeet, turvallisuus säännöt, käyttö- ja huolto-ohje). Turvallisuuskoordinaattorin tehtävänä on huolehtia turvallisuusasiakirjaan päivitettävien tietojen keräämisestä suunnitteluprosessin aikana itse tai antaa tehtävä esimerkiksi pääsuunnittelijalle.

Asetuksen 10 §:ssä sekä asetuksen liitteessä 2 on lueteltu työt, joihin liittyy erityisiä vaaroja työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle ja joista pitää aina olla kirjallinen suunnitelma. Turvallisuuskoordinaattorin tulee varmistaa, että päätoteuttaja esittää näistä töistä laaditut suunnitelmat ja pitää ne ajan tasalla.

Mikäli rakennuksen suunnittelussa, rakentamisessa tai käytössä tapahtuvasta virheestä voi seurata suuronnettomuuden vaara, on hankkeessa noudatettava RakMK A1:n mukaista erityismenettelyä. Päätöksen tarvittavasta erityismenettelystä tekee rakennusvalvontaviranomainen. Erityismenettelyä on tarkemmin käsitelty mm. RIL 241-2007:ssä Rakenteellisen turvallisuuden varmistaminen, erityismenettelyn soveltamisohjeessa sekä kuntakohtaisissa rakennusvalvonnan ohjeissa.

Hankkeen ja suunnittelun valmisteluvaiheessa:

Rakennuttajan on nimettävä pätevä rakennuttajan turvallisuuskoordinaattori.

Suunnitteluvaiheessa rakennuttajan on omassa toiminnassaan (erityisesti päätöksenteot) otettava huomioon työturvallisuusasiat:

- budjetti- ja aikataulusuunnittelussa (riittävät varaukset tutkimuksiin, selvityksiin, töiden tekemiseen turvallisesti, töiden vaiheistukseen, valvontaan yms.)
- projektisuunnittelussa otetaan huomioon työturvallisuusasiat (muistettava korjausrakentamisen erityispiirteet)

Sen lisäksi on huolehdittava ja valvottava hankkeeseen palkattujen suunnittelijoiden ottavan huomioon suunnittelutyössään rakennustyön toteuttamisen siten että

- rakennustyö voidaan tehdä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle
- turvallisuuskoordinaattori huolehtii hänelle kuuluvista tehtävistä
- vaativissa hankkeissa on noudatettava rakenteellisen turvallisuuden erityismenettelyä (RakMK A1), jos virheestä voi seurata suuronnettomuuden vaara.

Rakennuttajan on osoitettava kirjallisesti, että:

- rakennuttaja on tunnistanut hankkeen vaaratekijät ja riskien ehkäisy on otettu huomioon suunnittelutoimeksiannoissa
- työturvallisuus on otettu huomioon suunnittelussa
- työturvallisuustehtävät ja -menetelmät on organisoitu

Tällaisia kirjallisia aineistoja voivat olla mm.:

- työturvallisuuden kannalta tarpeellisten tutkimusten teettäminen (vaaralliset aineet, maaperä, rakennusolosuhteselvitykset yms.)
- riskikartoitus ja laadittu turvallisuusasiakirja
- suunnittelutoimeksiannot ja suunnittelukokousten pöytäkirjamerkinnot
- mahdolliset erillispalaverit työturvallisuudesta suunnitteluryhmän kesken
- työtapaselvitykset, työkoheet yms.
- työsuojeluviranomaisten kanssa käydyistä palavereista pöytäkirjamerkinnot, lausuntopyyntö tms.

Kuva 2. Rakennuttajan tehtävät hankkeen ja suunnittelun valmisteluvaiheessa.

Asetuksen soveltaminen korjaus- ja kunnossapitotöissä

Asetusta sovelletaan uudisrakentamisen ohella myös korjausrakentamiseen ja kunnossapitoon. Korjausrakentamisen tai kunnossapidon tulee tällöin kohdistua rakennuksiin tai muihin rakennelmiin. Asetuksen perustelumuistion mukaan rakennuksen kunnossapitoa on mm. julkisivun maalaaminen, vesikatteen uusiminen tai korjaaminen, putkiverkoston uusiminen ja vastaavat työt. Tien, kadun tai vastaavan kunnossapitoa on mm. päällysteen osittainenkin korjaaminen tai uusiminen. Asetuksessa tai sen perustelumuistiossa ei kuitenkaan määrätellä tarkemmin, minkä tasoiset korjaus- ja kunnossapitotyöt katsotaan asetuksen mukaisiksi rakennushankkeiksi, joissa turvallisuuskoordinaattorin tulee huolehtia asetuksen 5 §–9 §:n mukaisista toimenpiteistä. Ohjekorttia laadittaessa kuultiin asetusta valmistelleita ja soveltavia viranomaisia sekä rakennuttajia ja tämän pohjalta määriteltiin yhteisesti hyvää rakennuttamistapaa noudattava soveltamisohje korjaus- ja kunnossapitotöille.

Turvallisuuskoordinaattori on asetettava korjaus- ja kunnossapitotöissä:

- kun hankkeessa on erityisiä riskejä, jotka tulee ottaa huomioon suunnittelussa ja rakennustyön toteutuksessa, tai
- kun hanke edellyttää rakennuslupaa tai toimenpidelupaa.

Rakentamisen valmistelu

Rakennuttajan on huolehdittava, että käytetystä toteutusmuodosta riippumatta työmaalla on edellytykset eri töiden ja työvaiheiden yhteensovittamiseen. Rakennuttajan on suunniteltava työmaan organisointi siten, että työturvallisuusvastuut on määritelty selkeästi työntekijöiden turvallisuuden varmistamiseksi. Tarjouspyyntöasiakirjoihin sisällytetään rakennuttajan laatima turvallisuusasiakirja, turvallisuus säännöt ja menettelyohjeet. Rakennuttaja ilmoittaa urakkaohjelmassa tai muussa asiakirjassa rakennuttajan hankinnat sekä mahdolliset sivu-urakat ja omat työt, jotta urakoitsija voi ottaa nämä huomioon työjärjestyksessä suunnitellessaan. Rakennuttajan tulee laatia kirjalliset turvallisuus säännöt töiden yhteensovittamisesta, jotta kaikissa osurakoissa työturvallisuus tulee hoidettua asianmukaisesti. Turvallisuusasiakirja päivitetään ennen uutta tarjouspyyntöä.

Rakennuttajan on nimettävä yhteiselle rakennustyömaalle aina päätoteuttaja. Päätoteuttajaksi nimetään pääurakoitsija tai tämän puuttuessa muu tehtävään pätevä toimija, joka käyttää työmaalla pääasiallista määräysvaltaa. Yhteisellä rakennustyömaalla pääurakoitsijan asemassa oleva työnantaja

Turvallisuuskoordinaattoria ei nimetä eikä turvallisuusasiakirjaa, turvallisuus sääntöjä ja menettelyohjeita laadita:

Pienissä korjaus- ja kunnossapitotöissä, joissa työn sisältö ja laajuus ovat selkeitä. Töissä käytetään luotettavia urakoitsijoita ja toimitajia. Työtilaus on enemmänkin luettelo tehtävistä töistä kuin varsinainen asiakirjoin suunniteltu kohde. Työt voivat olla myös normaalin vuosihuollon ulkopuolella olevia töitä tai ns. hätätöitä. Työnsuorittaja vastaa työnantajavelvoitteensa puitteissa työturvallisuudesta.

Korjaus- ja kunnossapitotöissä, joista laaditaan erillinen suunnitelma, mutta ei edellytetä rakennus- tai toimenpidelupaa eikä hanke sisällä erityisiä turvallisuusriskejä. Työnsuorittaja vastaa työnantajavelvoitteensa puitteissa työturvallisuudesta.

Turvallisuuskoordinaattori tulee nimetä ja turvallisuusasiakirja, turvallisuus säännöt sekä menettelyohjeet laaditaan:

Korjaus- ja kunnossapitotöissä, joista laaditaan erillinen suunnitelma ja hanke sisältää erityisiä riskejä (esim. asbestityöt).

Korjaus- ja kunnossapitotöissä, joista laaditaan erillinen suunnitelma ja hankkeelle haetaan rakennus- tai toimenpidelupa.

Kuva 3. Esimerkkejä asetuksen soveltamisesta korjaus- ja kunnossapitotöissä.

vastaa työturvallisuuslain (TTL 51 § ja 52 §) mukaisesti toimintojen yhteensovittamisesta, työpaikan liikenteen ja liikkumisen järjestelyistä, järjestyksestä ja siisteydestä, muusta yleissuunnittelusta sekä yleisestä turvallisuudesta ja terveellisyydestä. Jos päätoteuttajaa ei ole nimetty, rakennuttaja vastaa myös päätoteuttajalle kuuluvista velvollisuuksista. Hankkeeseen nimetyille päätoteuttajalle turvataan sopimuksin tosiasialliset toimintaedellytykset huolehtia velvollisuuksistaan rakennustyömaalla. Tehtävissä urakkasopimukset Rakennusurakan yleisten sopimusehtojen YSE 1998 mukaisesti nämä velvoitteet tulevat yleensä sopimuksen osaksi. Alistamissopimuksella yksittäinen urakoitsija, myös rakennuttajan sivu-urakoitsijat ja erillishankintojen toimittajat, sitoutetaan työmaan työturvallisuusyhteistyöhön, kuten viikoittaiseen turvallisuusseurantaan ja tarkastuksiin, sekä osallistumaan turvallisuutta käsitteleviin kokouksiin. Jos päätoteuttajaksi nimetään projektinjohtaja, joka ei ole pääurakoitsija, niin hä-

net on erikseen nimettävä YSE 1998 4 §:n työmaan johtovelvollisuuksista vastaavaksi.

Rakennustyömaalla ei voi olla samanaikaisesti useita päätoteuttajia, vaan päätoteuttajan tehtävä kuuluu yhdelle osapuolelle koko työmaan alueella. Rakennuttajan on huolehdittava tietojen ja toimivaltuuksien siirtymisestä päätoteuttajalta toiselle, mikäli työmaalle joudutaan nimeämään peräkkäisiä päätoteuttajia. Hyvä käytäntö kuitenkin on, että rakennuttaja valitsee päätoteuttajaksi sellaisen tahon, joka toimii työmaalla koko sen keston ajan.

Pääurakoitsijalta voidaan edellyttää hankekohdaisesti TR- tai MVR-mittarin käyttöä ja asettaa turvallisuusindeksille tavoitteita. Hyvää turvallisuusindeksi kertoo paitsi työturvallisuuden tasosta myös rakentamisen laadusta.

Päätoteuttajan velvollisuus on tehdä ennakoilmoitus työsuojeluviranomaisille työmaista, jotka on tarkoitettu kestämään kauemmin kuin kuukauden. Ennakoilmoitus on myös tehtävä, kun työmaalla työskentelee itsenäiset työnsuorittajat mukaan lukien yhteensä vähintään kymmenen työntekijää tai työmäärän arvioidaan olevan yli 500 henkilötyöpäivää. Päätoteuttajan on myös annettava ennakoilmoitus tiedoksi rakennuttajalle ja pantava se näkyville rakennustyömaalla sekä pidettävä se tarpeellisilta osin ajan tasalla.

Turvallisuuskoordinaattorin on tehtävä yhteistyötä päätoteuttajan kanssa rakentamisen turvallisuutta koskevassa suunnittelussa ja rakennustyön toteuttamisessa. Turvallisuuskoordinaattorin tulee luovuttaa hankkeen turvallisuutta koskevat asiakirjat päätoteuttajalle ennen hankkeen käynnistymistä.

Rakennuttajan turvallisuusasiakirjat

Rakennuttajan on laadittava kohteesta turvallisuusasiakirja, jossa esitetään rakennushankkeen ominaisuuksista, olosuhteista ja luonteesta aiheutuvat erityiset vaara- ja haittatekijät, joita ei voida pitää tavanomaisina rakentamiseen liittyvinä tekijöinä. Urakoitsija on velvoitettu tekemään turvallisuusasiakirjassa esitetyihin hankkeen erityispiirteisiin liittyen tarkempaa turvallisuussuunnittelua. Rakennuttaja ja urakoitsija, joka toimii alihankintaketjussa tilaajana, liittävät turvallisuusasiakirjan jokaiseen tilaamaansa urakkaan välittääkseen kyseisen hankkeen erityispiirteisiin liittyvät vaara- ja haittatekijät tiedoksi ja turvallisuussuunnittelua varten kaikille hankkeen osapuolille.

Turvallisuusasiakirjaan ei kirjoiteta rakentamisen työturvallisuusmääräyksiä tai niistä tehtyjä tiivistelmiä eikä rakentamisen yleisiä ja tavanomaisia vaaroja, jotka urakoitsijan pitää tuntea normaalin ra-

kentamiskokemuksensa pohjalta. Lähtökohtana pitää olla, että jokainen osapuoli rakennushankkeessa tuntee työturvallisuuslainsäädännön vaatimukset ja toimii niiden mukaisesti.

Turvallisuuskoordinaattorin tulee huolehtia, että tarvittavat muutokset päivitetään turvallisuusasiakirjan tietoihin ja muutoksista informoidaan kokouksissa tai muilla tarkoituksenmukaisilla tavoilla.

Rakennuttajan tulee laatia kirjalliset *turvallisuusäännöt*, joissa asetetaan tavoitteita ja kuvataan menettelyt työturvallisuuden tasolle ja seurannalle, työmaan yhteistoimintaan liittyville tehtäville, kokouksille ja tarkastuksille sekä turvallisuussuunnitelmien käsitteilylle että muille viranomaismääräyksissä rakennuttajalle asetetun työturvallisuuden huolehtimisvelvoitteen tehtäville. Turvallisuussäännöissä esitetään myös käytännöt, joilla työt ja työvaiheet sovitetaan yhteen työturvallisuuden ja -terveyden varmistamiseksi sekä hallitaan työmaan henkilötunnusteiden käyttöä ja kulkulupia.

Turvallisuussäännöissä esitetään myös käytössä olevan korjausrakentamiskohteen käyttäjän edellyttämät turvallisuusvaatimukset, ilmoitusmenettelyt, toimintaohjeet sähkön ja veden jakeluhäiriöiden suhteen sekä mahdolliset töiden suorittamiseen liittyvät aikarajoitukset.

Rakennuttajan on turvattava päätoteuttajalle riittävät edellytykset valvoa myös sivu-urakoitsijoiden töitä turvallisuussääntöihin ja sivu-urakoitsijasopimukseen tehtävällä osallistumis-, ilmoitus- ja yhteistoimintavelvoitteella, jotta työturvallisuus voi toteutua rakennuttajan asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Rakennuttajan on laadittava työmaata koskevat kirjalliset menettelyohjeet, jotka sisältävät mm. töiden ajoitusta ja erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset, aliorakoinnin järjestämistä ja työhygieenisiä mittauksia koskevat menettelyt. Menettelyohjeet vastaavat kysymykseen ”mitä toimia rakennuttaja edellyttää säädösten noudattamisen lisäksi urakoitsijoilta työturvallisuuden suhteen”.

Rakennushankkeen töiden ajoitus ja eri töihin varattava aika vaikuttaa merkittävästi työturvallisuuteen ja asian tulee kuulua rakennuttajan menettelyohjeisiin. Työmenetelmien suunnittelu on päätoteuttajan tehtävä, mutta rakennuttajan on annettava turvallisuuden kannalta erityisen merkittävistä työmenetelmistä työturvallisuutta koskevat vaatimukset ja käytön reunaehdot. Suunnittelijoiden hankekohtaiset turvallisuustavien menettelytavat, kuten työmaa- ja asennussuunnitelmatarastukset, voidaan myös kirjata menettelyohjeisiin. Menettelyohjeita saattaa olla tarpeen antaa urakoitsijoiden ja suunnittelijoiden lisäksi myös valmistajille, tavarantoimittajille ja kuljetusliikkeille, jotka tuovat rakennustyömaalle rakennustarvikkeita

tai -materiaaleja. Menettelyohjeissa kuvataan myös kohteen käyttäjien ohjeistaminen, mikäli kohde tai sen osa on käytössä rakennustöitä suoritettaessa.

Menettelyohjeissa määriteltäviä toimintatapoja ja ohjeita voivat olla ilmoitusvelvollisuudet tai lupakäytännöt vaaraa tai muille haittaa aiheuttavista töistä, kuten pölyä, melua tai muuta terveydellistä haittaa aiheuttavista töistä. Työhygieenisinä mittauksia koskevista ohjeista rakennuttaja määrittelee, missä tilanteissa ja kuka työnantajista tekee työmaalla myös sivu- ja alurakoitsijoita koskevia mittauksia. Menettelyohjeissa voidaan käsitellä myös putoamissuojausta, työmaan liikennejärjestelyjen toteuttamista ja liittymistä yleiseen katualueeseen, rakennus- ja katualueen käyttöä, työmaan aitaamista, työssä syntyvien jätteiden käsittelyä tai kulkukupäkäytäntöjä.

Turvallisuuskoordinaattorin tulee huolehtia rakennuttajan turvallisuusasiakirjojen laadinnasta sekä seurata, että asiakirjoissa annetut ohjeet ja menettelyt on myös otettu työmaalla käyttöön ja että asiakirjat pidetään ajan tasalla.

Ohjekortin liitteenä on esimerkit turvallisuusasiakirjan, turvallisuus sääntöjen ja menettelyohjeiden sisällöstä vaativuustasoltaan ja erityisiltä vaaratekijöiltään erilaisista hankkeista.

Rakennuttajan ja päätoteuttajan työturvallisuusvelvoitteet rakennusvaiheessa

Rakennuttajalla on rakentamisen ohjausvaiheessa yleinen myötävaikutus- ja huolehtimisvelvoite työturvallisuudesta, mikä edellyttää turvallisuuden aktiivista valvontaa ja ohjausta, tiedonkulun varmistamista sekä puuttumista laiminlyönteihin. Rakennusvaiheessa päävastuu rakennustöiden työturvallisuuden suunnittelusta ja turvallisesta toteutuksesta on päätoteuttajalla, joka huolehtii myös työmaalla työskentelevien perehdyttämisestä ja opastamisesta sekä tarvittavista ilmoituksista ja tarkastuksista.

Ennen rakennustyön aloittamista hankkeen turvallisuusohjeita käsitellään aloituspalaverissa tai erillisessä työturvallisuuspalaverissa. Käsiteltäviä asioita ovat turvallisuusasiakirjan tiedot, turvallisuus säännöt töiden yhteensovittamiseksi, muut rakennuttajan antamat työturvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja ohjeet sekä päätoteuttajan tekemät toimenpiteet ja suunnitelmat turvallisuusasiakirjan pohjalta. Muistioon kirjataan turvallisuusasiakirjan sekä hankkeen toteutukseen liittyvän tiedon luovuttaminen (esimerkiksi työmaan aloituskokous, työmaakokous tai muu sopimuksessa sovittu menettely) hankkeen päätoteuttajalle. Kirjauksessa tulee selkeästi ilmetä toteutusvastuun siirtyminen

päätoteuttajalle sekä päätoteuttajan ilmoitus siitä, että hanke kyetään toteuttamaan turvallisesti luovutetun aineiston sisältämin lähtötiedoin.

Turvallisuuskoordinaattori varmistaa, että päätoteuttaja on tehnyt kirjalliset työturvallisuutta koskevat suunnitelmat riittävässä laajuudessa ennen rakennustöiden aloittamista. Nämä suunnitelmat sisältävät työmaa-alueen käytön suunnitelman lisäksi vähintään aloitettavien töiden tarkat suunnitelmat sekä työturvallisuuden yleissuunnitelman. Yleissuunnitelmassa kuvataan ne tehtävät, joista laaditaan kirjalliset turvallisen toteutuksen sisältävät tehtäväsuunnitelmat, niiden päivittäminen, toimintaperiaatteet muutostilanteissa sekä yhteistoiminta muiden urakoitsijoiden ja rakennuttajan kanssa. Työmaan turvallisuuden erityissuunnitelmat ovat luonteeltaan koko työmaata, useita työvaiheita ja eri urakoitsijoita koskevia suunnitelmia. Tällaisia voivat olla mm. putoamissuojaus-, pölyntorjunta-, teline-, logistiikka- ja pelastussuunnitelma sekä liikennejärjestelyt. Kirjalliset turvallisen toteutuksen sisältävät tehtäväsuunnitelmat laaditaan ainakin kaikista niistä töistä ja työvaiheista, joihin sisältyy erityisiä turvallisuus- ja terveysvaaroja.

Turvallisuuskoordinaattori seuraa normaalin työn valvonnan yhteydessä rakennustyömaan työturvallisuustoimenpiteitä. Työmaakokouksissa työturvallisuusasiat otetaan mukaan kokousten asialistoihin. Asioiden käsittelyssä ovat mukana myös ne osapuolet, joiden tehtävänä on viedä turvallisuusasiat käytäntöön. Käsiteltävien työturvallisuusasioiden sisältö valmistellaan ennen kokousta ja valmistelua tekevät päätoteuttajan lisäksi omalta osaltaan muut urakoitsijat sekä rakennustöiden valvoja. Sattuneet tapaturmat ja vakavat vaaratilanteet käsitellään joko osana kokouksia tai erillisinä neuvotteluin.

Työmaa- ja urakoitsijakokouksissa käsitellään työturvallisuusasiat ja varmistetaan, että työturvallisuus on otettu huomioon toteutus- ja työnsuunnitteluratkaisuista päätettäessä sekä tarvittaessa myös aikataulukokouksissa. Valvoja avustaa turvallisuuskoordinaattoria rakentamisvaiheen turvallisuusohjeiden hoitamisessa. Rakennuttajavalvonta ei vähennä päätoteuttajan vastuita työturvallisuusasioissa.

Rakennuttajan on huolehdittava, että jokaisella työmaalla työskentelevällä on näkyvillä henkilön yksilöivä kuvallinen tunniste, jossa on myös henkilön työnantajan nimi. Rakennuttaja sisällyttää päätoteuttajan ja muiden sopimuskumppaneiden kanssa tehtäviin sopimuksiin henkilötunnisteen käyttövelvoitteen sekä velvoitteen sisällyttämisen ulottumaan kaikkiin muihinkin urakasopimuksiin. Päätoteuttajan tulee pitää kirjaa työmaalla työskentelevistä henkilöistä. Henkilötunnisteen ja kulkulu-

van käytöllä voidaan valvoa, että työmaalla on vain henkilöitä, joilla on siihen oikeus. Kulkuluvan luovutuksen edellytyksenä tulee olla työntekijän perehdyttäminen työmaan turvallisuuteen.

Turvallisuuskordinaattori huolehtii, että kohteeseen laaditaan ennen rakennustyön päättymistä turvallisuusohjeita sisältävä käyttö- ja huolto-ohje, johon tulevia tietoja kerätään koko hankkeen ajan. Nämä osat sisällytetään yleensä huoltokirjaan.

Vastaanotossa on rakennuttajan varmistettava, että luovutettava kohde on turvallinen ja että sitä voidaan turvallisesti käyttää, hoitaa ja ylläpitää. Vastaanottotarkastuksen jälkeen tehtävistä jälkitöistä, lisätöistä, virheiden ja puutteiden korjauksesta tms. töistä on yksityiskohtaisesti sovittava, kuka päätoimittajan edustajista vastaa näiden töiden työturvallisuudesta. Turvallisuuskordinaattorin tehtävien voidaan katsoa päättyneen vastaanottotarkastukseen ja se voidaan kirjata vastaanottotarkastuspöytäkirjaan, mikäli kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet on asianmukaisesti laadittu.

Rakennuttajan työturvallisuustehtävien dokumentointi

Asetuksen 5 §–9 §:ssä on lueteltu rakennuttajan työturvallisuustehtävät, joiden hoitaminen on tarvittaessa pystyttävä osoittamaan kirjallisesti. Mahdollinen onnettomuus- tai vaaratilanne voi johtaa rikostutkintaan, jossa rakennuttajalle syntyy velvollisuus osoittaa syyttömyytensä siten, että lakisääteiset tehtävät on suoritettu ja rakennuttamistyö tehty riittävän hyvin lain edellyttämällä vähimmäisvaatimustasolla.

Tehdyt toimenpiteet tulee dokumentoida systemaattisesti. Tällaisia kirjallisia aineistoja ovat mm. työturvallisuuden kannalta tarpeellisten tutkimusten teettäminen (asbestikartoitus, vaaralliset aineet, maaperä, rakennusolosuhdeselvitykset yms.), riskikartoitus ja laadittu turvallisuusasiakirja, menettelyohjeet, turvallisuussäännöt, suunnittelutoimeksiantot ja suunnittelukokousten pöytäkirjamerkinnot ja mahdolliset erillispalaverit työturvallisuudesta suunnitteluryhmän kesken, työtapaselvitykset, työkokeet, pöytäkirjat työsuojeluviranomaisten kanssa käydyistä palavereista, lausuntopyyntöt, aloituskokouksen ja työmaakokousten työturvallisuutta koskevat pöytäkirjamerkinnot sekä työturvallisuusraportit.

Kuva 4. Eräitä keskeisiä rakennuttajaa koskevia työturvallisuusvelvoitteita.

Rakennustyön turvallisuudesta annettu valtioneuvoston asetus Vna 205/2009 on ollut voimassa 1.6.2009 alkaen:

VNa (205/2009) 5 §:n 1 momentin mukaan

”Rakennuttajan on nimettävä jokaiseen rakennushankkeeseen hankkeen vaativuutta vastaava pätevä turvallisuuskoordinaattori.”

VNa (205/2009) 5 §:n 1 momentin mukaan

”Turvallisuuskoordinaattorin on huolehdittava 5–9 §:ssä tarkoitettuista turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevista toimenpiteistä. Rakennuttajan on huolehdittava siitä, että turvallisuuskoordinaattorilla on riittävä pätevyys, asianmukaiset toimivaltuudet ja muut edellytykset huolehtia kyseessä olevasta rakennushankkeesta. Rakennuttajan on varmistettava, että turvallisuuskoordinaattori huolehtii täille kuuluvista tehtävistä.”

VNa (205/2009) 5 §:n 3 momentin mukaan

”Turvallisuuskoordinaattorin on tehtävä yhteistyötä päätoteuttajan kanssa rakentamisen turvallisuutta koskevassa suunnittelussa ja rakennustyön toteuttamisessa.”

VNa (205/2009) 6 §:n 1 momentin mukaan

”Rakennuttajan on nimettävä yhteisellä rakennustyömaalla päätoteuttaja. Kun rakennustyömaalle ei ole nimetty päätoteuttajaa, vastaa rakennuttaja myös päätoteuttajalle kuuluvista velvollisuuksista.

VNa (205/2009) 6 §:n 2 momentin mukaan

”Päätoteuttajan tehtävistä huolehtivalla on oltava riittävä pätevyys ja asiantuntemus huolehtia päätoteuttajalle säädetystä työturvallisuustehtävistä ottaen huomioon rakennushankkeen olosuhteet, ominaisuudet ja muut rakennustyön turvallisuuteen vaikuttavat tekijät sekä tosiasialliset toimivaltuudet huolehtia päätoteuttajalle säädettyistä velvoitteista.”

VNa (205/2009) 7 §:n 1 momentin mukaan

”Rakennuttajan on huolehdittava, että rakennushanketta suunniteltaessa ja valmisteltaessa arkkitehtonisessa, rakennusteknisessä ja teknisten järjestelmien suunnittelussa sekä rakennushankkeen toteuttamisen järjestelyihin liittyvässä suunnittelussa otetaan huomioon rakennustyön toteuttamisen siten, että työ voidaan tehdä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa työntekijöiden terveydelle.”

VNa (205/2009) 7 §:n 2 momentin mukaan

”Rakennuttajan on huolehdittava, että vaarojen ja haittojen ennaltaehkäisy otetaan huomioon suunniteltaessa töiden ja työväiheidän ajoitusta, kestoa ja niiden yhteensovittamista.

VNa (205/2009) 7 §:n 4 momentin mukaan

”Rakennuttajan on suunnittelutoimeksiannossa edellytettävä suunnittelijoilta työturvallisuuden huomioinnon toteuttamista rakentamisessa ja siinä on annettava sellaiset tiedot, joita suunnittelija tarvitsee työturvallisuuslain 57 §:n mukaisen vastuunsa toteuttamisessa.

Elementtirakentamisessa vastaavan rakennesuunnittelijan on huolehdittava, että rakennesuunnitelmat ja erityissuunnitelmat ovat asennustyön turvallisuuden kannalta risiirididattomat ja muodostavat kokonaisuuden, joka täyttää elementtirakentamisen toteutuksen sille asettamat työturvallisuusvaatimukset.”

VNa (205/2009) 8 §:n 1 momentin mukaan

”Rakennuttajan on laadittava rakentamisen suunnittelua ja valmistelua varten turvallisuusasiakirja, jossa on: 1) selvitettyä ja esitettävä toteutettavan rakennushankkeen ominaisuuksista, olosuhteista ja luonteesta aiheutuvat vaara- ja haittatekijät sekä rakennushankkeen toteuttamiseen liittyvät työturvallisuutta ja työterveyttä koskevat tiedot; tällöin on selvitettyä ja tunnistettava myös vaara- ja haittatekijät, jotka koskevat liitteessä 2 tarkoitettuja töitä; sekä 2) otettava huomioon työmaahan liittyvä teollinen tai muu siihen rinnastettava toiminta.”

VNa (205/2009) 8 §:n 3 momentin mukaan

”Rakennuttajan on laadittava työmaata koskevat kirjalliset menettelyohjeet, jotka sisältävät töiden ajoituksen, erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset, aliorakoittain järjestämisen menettelyt ja työhygieenisistä mittauksista työnantajan osalta koskevat menettelyt.

Rakennuttajan on huolehdittava tässä pykälässä tarkoitettujen asiakirjojen täytäntöönpanon seurannasta.”

VNa (205/2009) 9 §:n 3 momentin mukaan

”Rakennuttajan on huolehdittava, että 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen kirjallisten asiakirjojen tiedot ja niiden muutokset välitetään suunnittelijoille ja päätoteuttajalle sekä että tiedot, suunnitelmat ja niistä johtuvat turvallisuus-toimenpiteet käsitellään yhteistyössä näiden kanssa ennen rakennustyön alkua ja tarvittaessa rakennustyön aikana.”

VNa (205/2009) 9 §:n 4 momentin mukaan

”Rakennuttajan on varmistettava, että päätoteuttaja on tehnyt 10 ja 11 §:ssä tarkoitettujen suunnitelmat.”

VNa (205/2009) 9 §:n 5 momentin mukaan

”Rakennuttajan velvollisuudesta huolehtia yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevän henkilön tunnistuksesta säädetään työturvallisuuslain 52a §:ssä.”

VNa (205/2009) 71 §:n 5 momentin mukaan

”Yhteisellä rakennustyömaalla on työhygieenisten mittauksen menettelyistä annettava ohjeet 8 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa rakennuttajan laatimissa menettelyohjeissa ja 10 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa päätoteuttajan laatimissa turvallisuussuunnitelmissa.”

Asbestityöstä voimassa ollut valtioneuvoston päätös asbestityöstä (Vnp 1380/94, 318/2006) muutoksineen on ollut voimassa 21.12.1994 alkaen:

Vnp (1380/94) 18 §:n 1 momentin mukaan

”Asbestipurkutöitä varten rakennuttajan tai muun, joka ohjaa tai valvoo rakennushanketta on:

- 1) paikallistettava purettavassa kohteessa oleva asbesti;
 - 2) selvitettyä asbestin ja sitä sisältävien materiaalien laatu ja määrä;
 - 3) selvitettyä rakenteissa olevan asbestin ja sitä sisältävien materiaalien pölyvyys käsiteltäessä tai purettaessa.”
- ”Rakennuttajan tai muun, joka ohjaa tai valvoo rakennushanketta on huolehdittava siitä, että asbestikartoituksen tulokset kirjataan rakennustyön turvallisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen (629/1994) 5 §:ssä tarkoitettuun asiakirjaan.”

Vnp (1380/94) 20 §:n 1 momentin mukaan

”Rakennuttajan tai muun, joka ohjaa tai valvoo rakennushanketta, on ennen rakennusten tai rakenteiden purkamista varmistuttava siitä, ettei purettavissa rakenteissa ole asbestia tai huolehdittava siitä, että purkutyo tehdään asbestipurkutöinä.”

Louhinta- ja räjäytystöitä koskeva valtioneuvoston asetus tulee voimaan 2010

VNa 2010 1 §:n 3 momentin mukaan

”Pääasiallissa määräysvaltaa käyttävän työnantajan ja muiden yhteisellä työpaikalla toimivien sekä yhteisellä rakennustyömaalla toimivan rakennuttajan ja päätoteuttajan huolehtimisvelvollisuudesta säädetään erikseen.”

VNa 2010 3 §:n 1 momentin mukaan

”Räjäytys- ja louhintatyötä varten on tehtävä työturvallisuuslain 10 §:n 1 momentin tarkoittaman työn ja työympäristön vaarojen selvittämisen ja arvioinnin perusteella työpaikka- ja työväikekohtaisesti tarkentuva kirjallinen turvallisuussuunnitelma.”